

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันประเทศไทย คำว่า “เพศ” ที่แสดงออกต่อสังคมถูกมองเปลี่ยนไปจากเดิมในอดีต ที่มองว่ามีเพียงชายและหญิง โดยจำกัดอยู่แค่เพียงเพศตามกำเนิดเท่านั้น ซึ่งประเด็นของความเท่าเทียมกันระหว่างเพศของประเทศไทย จะต้องมีความสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศตามพันธกรณีที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี โดยจะต้องขจัดการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานความแตกต่างทางเพศ และเพื่อส่งเสริมการใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลซึ่งมีความหลากหลายทางเพศ รวมไปถึงหลักความเสมอภาคให้อยู่บนพื้นฐานของหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และอยู่ในทิศทางเดียวกันกับบุคคลซึ่งมีความแตกต่างในสังคมในเรื่องอื่นๆ ด้วย ประเทศไทยเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพของประชาชนทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นย่อมกระทำมิได้ ทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมต่างมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเดียวกัน มีอิสระในการคิดตกลงใจที่จะกระทำการใดๆ ด้วยตนเอง ซึ่งปัจจุบันสังคมไทยนั้น ต่างก็ได้ให้ความสำคัญในเรื่องความเสมอภาคระหว่างหญิงและชายมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการยอมรับหลักการในเรื่องการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศ ว่าเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานโดยส่วนใหญ่ยอมรับว่าสังคมในปัจจุบัน ก็ประกอบด้วยบุคคล ที่มีรสนิยมทางเพศหรือเพศวิถีที่หลากหลาย หรือเพศสภาพและมีคู่ชีวิตเพศเดียวกันจำนวนมากที่ใช้ชีวิตร่วมกันเป็นครอบครัว ในขณะที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายยังมิได้รับรองให้บุคคลเหล่านี้สามารถทำการจดทะเบียนสมรสหรือจดทะเบียนความสัมพันธ์กันได้ เป็นเหตุให้บุคคลเหล่านี้ต้องเสียสิทธิตามกฎหมายหลายประการ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติที่ได้รับรองสิทธิของกลุ่มสมรสต่างเพศดังกล่าว ซึ่งในต่างประเทศที่มีการรองรับการสมรสหรือจดทะเบียนความสัมพันธ์ของบุคคลเพศเดียวกันให้สามารถกระทำได้ ตามที่ได้กล่าวมาในบทที่ผ่านมาแล้ว

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาพบว่า การสมรสของบุคคลซึ่งมีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย ปัญหาที่สำคัญ คือ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ตามมาตรา 1448 บัญญัติให้สิทธิการสมรสเฉพาะเพศชายกับเพศหญิงเท่านั้น ทำให้บุคคลซึ่งมีความหลากหลายทางเพศ เช่น หญิงรักหญิง ชายรักชาย บุคคลรักได้ทั้งสองเพศ บุคคลข้ามเพศ บุคคลเพศกำกวม ฯลฯ ถูกจำกัดสิทธิไม่สามารถทำการจดทะเบียนสมรสเป็นคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมาย จนทำให้ขาดสิทธิ หน้าที่ และศักดิ์ศรีที่พึงมีต่อกันและสิทธิที่พึงจะได้รับจากการใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมาได้ให้ความสำคัญถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในฐานะพลเมืองในการคุ้มครองบุคคล แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกด้านทำให้ยังคงเกิดความเหลื่อมล้ำกันในการที่จะได้รับความคุ้มครองในการสร้างครอบครัวของกลุ่มบุคคลซึ่งมีความหลากหลายทางเพศ ดังนั้นรัฐจึงต้องให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนในสังคม และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งบุคคลควรมีเสรีภาพ ในการทำการสมรสและการสร้างครอบครัวตามความต้องการของแต่ละบุคคลนั้นทางผู้วิจัยจึงมีการเสนอแนะหรือสนับสนุนการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังต่อไปนี้

5.2 ข้อเสนอแนะ

การแก้ไขบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองรับรองเรื่องสิทธิเสรีภาพ หรือความเสมอภาคของบุคคลในสังคมในฐานะพลเมืองของชาติ ดังนี้

5.2.1 รัฐธรรมนูญนับเป็นกฎหมายที่สำคัญยิ่งในฐานะที่เป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพของประชาชนทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ซึ่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติไว้ชัดเจนในการรับรองเรื่องเพศเฉพาะเพศชายและเพศหญิงเท่านั้น แต่บุคคลซึ่งมีความหลากหลายทางเพศ ไม่เคยปรากฏบัญญัติคำว่า “บุคคลซึ่งมีความหลากหลายทางเพศ” ในรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด ถึงแม้มาตรา 27 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จะบัญญัติไว้กว้างๆ ว่าการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำได้ ซึ่งคำว่า “เพศ” นั้น ก็ตีความได้ว่าเฉพาะชายและหญิงเท่านั้น ซึ่งมีข้อสังเกตว่า การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2560 บัญญัติไว้โดยใช้คำว่า “เพศ” อาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาในทางกฎหมายได้ โดยเฉพาะองค์กรที่เป็นผู้ตีความกฎหมายอย่างศาลรัฐธรรมนูญ หากมีผู้ยื่นคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว เช่น กฎหมายแพ่งว่าด้วยการสมรส หรือกฎหมายเกี่ยวกับคำนำหน้านามว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ ความไม่ชัดเจนในถ้อยคำก็อาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาของศาลรัฐธรรมนูญได้ โดยควรกำหนดคำนิยามหรือขอบเขตของคำว่า “เพศ” ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้หมายความรวมถึงความหลากหลายทางเพศซึ่งประกอบด้วย วิถีทางเพศ อัตลักษณ์ทางเพศและคุณลักษณะทางเพศอื่นๆ หรือควรมีการปรับแก้ไขการบัญญัติรับรองหรือคุ้มครอง “บุคคลซึ่งมีความหลากหลายทางเพศ” ไว้ในรัฐธรรมนูญโดยตรง หรือการนำคำว่า “บุคคลที่แสดงออกต่างจากเพศโดยกำเนิด” มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อใช้บังคับให้ความคุ้มครองแก่อัตลักษณ์ทางเพศของบุคคล ก็จะเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ได้อย่างเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง

5.2.2 การบัญญัติกฎหมายพิเศษ เช่น ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พุทธศักราช ที่ได้มีการยกร่างอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งกฎหมายในต่างประเทศได้มีการพัฒนาหลักกฎหมายเกี่ยวกับการจดทะเบียนระหว่างบุคคลเพศเดียวกันเพิ่มมากขึ้นในลักษณะของกฎหมายพิเศษ ซึ่งบังคับใช้เป็นกรณีเฉพาะให้บุคคลซึ่งรักเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนความสัมพันธ์และได้รับการรับรองตามกฎหมายโดยเท่าเทียมกับการจดทะเบียนสมรสในกรณีปกติ เช่น ราชอาณาจักรสวีเดนและสาธารณรัฐจีน(ไต้หวัน) ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 โดยในปัจจุบันประเทศไทยก็ได้เริ่มมีการผลักดันกฎหมาย ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ได้เริ่มยกร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวขึ้นมาตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2555 ให้มีกฎหมายสำหรับการใช้ชีวิตครอบครัวแก่บุคคลซึ่งมีความหลากหลายทางเพศ หากร่างพระราชบัญญัตินี้ได้มีผลบังคับใช้ กำหนดให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยคู่สมรส ครอบครัว และบุตรบุญธรรม มาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลมในบางกรณีนั้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นอีกหนึ่งก้าวแรกที่สำคัญของประเทศไทยที่จะส่งผลให้สังคมไทยได้มีการส่งเสริมความเสมอภาคเท่าเทียมของคนทุกเพศ เป็นการรับรองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวของคู่รักที่มีเพศเดียวกันหรือกลุ่มบุคคลซึ่งมีความหลากหลายทางเพศให้เป็นคู่ชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน

5.3 ประโยชน์หรือผลที่คาดว่าจะได้รับจากการมีกฎหมายที่ให้ความเสมอภาคในการสมรสหรือจดทะเบียนความสัมพันธ์ของบุคคลซึ่งมีความหลากหลายทางเพศ

5.3.1 ปัญหาของคู่รักที่มีความหลากหลายทางเพศที่ไม่ได้รับการรับรองสิทธิการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันอาจจะคลี่คลายปัญหาดังกล่าวได้ และรวมไปถึงการเสริมสร้างความมั่นคงในการใช้ชีวิตคู่ของบุคคลซึ่งมีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งบุคคลดังกล่าวก็เป็นพลเมืองของชาติ ที่ได้รับการรับรองคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับเดียวกันอย่างเท่าเทียมกันทุกคน

5.3.2 ได้การยอมรับจากนานาชาติอารยประเทศที่ได้ปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศ และหลักการสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของบุคคล ในการแก้ไขปัญหาเรื่องความเสมอภาคของบุคคล และการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (International Human Rights Standards) ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีของสนธิสัญญาดังกล่าวด้วย

5.3.3 ทำให้บุคคลซึ่งมีความหลากหลายทางเพศ ไม่ถูกมองว่าตนถูกลดคุณค่าความเป็นมนุษย์จากคนในสังคม เพราะการถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องเพศ หรือถูกกีดกันเกี่ยวกับบรรทัดฐานทางเพศและสิทธิในการมีครอบครัวของบุคคลกลุ่มดังกล่าว

5.3.4 ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในด้านการสร้างครอบครัวของบุคคลซึ่งมีความหลากหลายทางเพศ และรสนิยมในเรื่องความรักของบุคคล ให้ได้รับความเท่าเทียม เสมอภาคกันภายใต้กฎหมายเดียวกัน

5.3.5 เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปกป้องสิทธิมนุษยชนให้เกิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมทางสังคม เช่น ความเท่าเทียมระหว่างเพศ ทั้งเพศชายจริง หญิงแท้ และผู้มีความหลากหลายทางเพศ อันจะนำมาซึ่งการก่อตั้งครอบครัวที่สมบูรณ์ของกลุ่มบุคคลซึ่งมีความหลากหลายทางเพศ ต่อไป

เมื่อบริบททางสังคมไทยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเปิดกว้างและยอมรับในเรื่องรสนิยมทางเพศมากขึ้น โดยการอยู่กินฉันสามีภริยาของกลุ่มบุคคลซึ่งมีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น แต่บทบัญญัติของกฎหมายไทย ยังมิได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิแก่บุคคลดังกล่าวอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม กฎหมายจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมตามไปด้วย ซึ่งบุคคลทุกคนในฐานะพลเมืองของประเทศต่างก็มีสิทธิเท่าเทียมกันและไม่ควรนำความแตกต่างเรื่องรสนิยมทางเพศของบุคคลมาเป็นข้ออ้างในการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลประเทศไทยจึงควรพิจารณาความเป็นไปได้และทิศทางของกฎหมาย โดยมองความต้องการของบุคคลที่ต้องการจดทะเบียนสมรสเป็นหลักไม่ใช่มองเพียงแก่เพศชายหรือหญิงเท่านั้น เพราะบุคคลไม่ว่าจะเป็นเพศ

ใดก็ตามที่ต้องการจดทะเบียนสมรส หากเป็นคนไทยก็ควรได้รับสิทธิในฐานะพลเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับเดียวกันอย่างเท่าเทียมกันทุกคน มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิเสรีภาพในการสมรสและก่อตั้งครอบครัว โดยต้องคำนึงอยู่เสมอว่าสิทธิเสรีภาพในการสมรสและการก่อตั้งครอบครัวเป็น “สิทธิขั้นพื้นฐาน” ของมนุษย์ทุกผู้ทุกนาม ไม่จำเป็นว่าเฉพาะแต่ชายและหญิงเท่านั้นจึงจะได้รับสิทธิดังกล่าวฯ

แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ก็ยังมีส่วนที่เหลื่อมล้ำบางประการที่ยังไม่สามารถบังคับใช้ให้มีผลบังคับเท่าเทียมกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ที่บังคับบังคับใช้ในปัจจุบัน เช่น สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม สิทธิในการตั้งครรภ์ สิทธิในการผสมเทียมและสิทธิที่กฎหมายให้เฉพาะคู่สมรสที่เป็นเพศตรงข้ามเท่านั้น โดยผู้วิจัยมองว่าควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในหัวข้อของการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 ของไทย ในเรื่องของการสมรสให้ครอบคลุมทุกเพศ หรือการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พุทธศักราช 2558 โดยเปิดโอกาสให้ทุกเพศมีสิทธิในการบังคับใช้กฎหมายให้บุคคลทุกคนได้รับการคุ้มครองตามหลักความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกันและทำให้บุคคลซึ่งมีความหลากหลายทางเพศ ได้มีตัวตนในกฎหมายของไทยมากยิ่งขึ้น